บทที่ 4
มูลฐานของความยากจนและวิธีแก้ไข

1. ผลจากกฎธรรมชาติว่าด้วยวิภาคกรรม

จากกฎธรรมชาติว่าด้วยค่าเช่า ว่าด้วยค่าแรง และว่าด้วยดอกเบี้ย ซึ่งมีความสัมพันธ์กันและมีบรรทัดฐานร่วมกันที่ผลผลิต ณ ขอบริมแห่งการผลิตเช่นนี้ เราจะเห็นได้ว่า

1) ยิ่งจำนวนประชากรมีมากขึ้น ขอบริมแห่งการผลิตจะขยายออกไปสู่ที่ดินที่เลวลง ค่าแรงจะต่ำลง ส่วนที่ดินซึ่งใช้ประโยชน์อยู่ก่อนแล้ว แม้ผลผลิตจะเท่าเดิม ส่วนที่เป็นค่าแรงก็จะลดลงตามกันไป ส่วนที่เจ้าของที่ดินได้รับเป็นค่าเช่าจะเพิ่มขึ้นได้ส่วนกัน

ข้อนี้ไม่จำเป็นจะต้องหมายความว่า เพราะพลโลกมีมากขึ้น จึงทำให้ของกินของใช้ต่อคนลดลงความจริงในปัจจุบันคนเราจะไม่ต้องยากแค้น หรือถึงกับอดตาย ถ้าเศรษฐทรัพย์ได้รับการเฉลี่ยออกไปอย่างยุติธรรม และทั่วถึง

2) เมื่อเกิดความก้าวหน้าทำให้สมรรถภาพในการผลิตสูงขึ้น คนเราโดยส่วนรวม (ถึงแม้จะไม่ทั่วถึงกัน) จะมีความเป็นอยู่ดีขึ้น จะสามารถสนองความต้องการของตนได้มากขึ้น เช่น จะสร้างบ้านดีขึ้นใหญ่ขึ้น มีบริเวณกว้างขึ้น มีของกินของใช้มากขึ้น ดีขึ้น และมีทุนที่จะขยายการผลิตของตนให้กว้างขวางออกไปอีก จึงต้องการที่ดินมากขึ้น ซ้ำการผลิตทั้งหลาย เศรษฐทรัพย์ทั้งหลาย ซึ่งจะผลิตได้ดีขึ้นมากขึ้นนั้น ก็ต้องอาศัยวัตถุดิบมาจากแผ่นดินทั้งสิ้น เป็นเหตุให้มีการใช้ที่ดินมากขึ้น ขอบริมแห่งการผลิตจะขยายออกไป ดังนั้นก็จะทำให้ค่าแรงต่ำลง แต่ค่าเช่าสูงขึ้น ผู้มีแต่แรงงานจึงอาจเดือดร้อนอีกทั้งๆ ที่สมรรถภาพในการผลิตของส่วนรวมดีขึ้น

สิ่งที่ทำให้สมรรถภาพในการผลิตของส่วนรวมดีขึ้น แม้แต่การสหกรณ์ และความขยันขันแข็งขึ้นเป็นส่วนรวม อาจจะไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้แรงงาน แต่จะกลับไปเพิ่มความร่ำรวยให้แก่เจ้าของที่ดิน เพราะประโยชน์ที่ได้เพิ่มขึ้นเหนือจากที่ควรจะได้ ณ ขอบริมแห่งการผลิตจะไปตกอยู่แก่ผู้เป็นเจ้าของที่ดินเท่านั้น

โปรดดูคำอธิบายกฎมูลฐานในทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า “ความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด” ตอนท้ายของบทที่ 1 ประกอบ

โปรดสังเกตว่าค่าแรงจริงจะไม่ต่ำลงถ้าขอบริมแห่งการผลิตขยายออกไปน้อยกว่าอัตราความก้าวหน้าในการผลิต อย่างไรก็ตามถ้าคิดเทียบกันแล้ว อัตราส่วนของค่าแรงต่อค่าเช่าจะต่ำลงเสมอ

3) เราทั้งหลายรู้กันดีว่า ที่ดินส่วนใหญ่จะมีราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ ข้อนี้ทำให้เกิดมติ “ซื้อที่ดินไว้ดีกว่าซื้อทองคำ” มีการเก็งกำไรเก็บกักที่ดิน สะสมที่ดินไว้เป็นมรดก หรือเตรียมหาที่ดินไว้ให้ลูกหลานหรือแม้แต่ตนเอง ทำให้ที่ดินส่วนหนึ่งถูกซื้อทิ้งไว้เปล่าๆ เช่น ที่ดินชานเมืองจำนวนมาก การนี้จะทำให้ขอบริมแห่งการผลิตขยายออกไปไกลเกินกว่าที่ควร ทำให้ผลิตภาพต่ำลงกว่าที่ควร จึงทำให้ค่าแรงต่ำมากไป และค่าเช่าที่ดินสูงเกินควร

นอกจากนั้น ยังทำให้เกิดที่ดินอีกประเภทหนึ่ง คือ ที่ดินที่ใช้ประโยชน์เหมือนกัน แต่ใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ (Underused) ซึ่งถ้าเราพิจารณาดูดีๆ แล้ว จะเห็นว่ามีอยู่มากมายทั้งในเมือง และชนบท

4) ถ้าที่ดินถูกครอบครองหมด ไม่สามารถจะขยายขอบริมแห่งการผลิตออกไปอีกได้ ก็จะเกิดสภาพการผูกขาด เพราะแรงงานไม่มีทางเลือกอีกต่อไป จะต้องอาศัยที่ดินจากบรรดาเจ้าของที่ดินไม่คนใดก็คนหนึ่ง ค่าแรงก็จะลดต่ำลงไปอีก แต่ค่าเช่าที่ดินจะยิ่งสูงขึ้น

นี่คือ คำอธิบายต่อปัญหาที่ว่า เหตุใดค่าแรงจึงดูจะลดต่ำลงตลอดเวลา (รายได้เป็นตัวเงินอาจจะปรากฏว่ามากขึ้น แต่ถ้าคิดเป็นอำนาจซื้อหรือผลผลิตแล้วก็ลดลง)

สำหรับแรงงานที่มีฝีมือ(Skilled Labour)และผู้ใช้แรงงานสมอง อาจเดือดร้อนเพียงเล็กน้อย แต่แรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labour) ไม่ว่าจะเป็นแรงงานทางเกษตร หรือแรงงานในเมือง (ซึ่งถ่ายเทระหว่างกันได้) ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากมาย และเป็นฐานของแรงงานทุกประเภท ซึ่งได้ค่าแรงต่ำกว่าแรงงานอื่นๆ ทั้งสิ้น ซึ่งปกติก็ยากจนเดือดร้อนอยู่แล้ว ย่อมจะต้องแร้นแค้นยิ่งขึ้นไปอีก

ในเรื่องที่ว่าค่าแรงมีแนวโน้มลดต่ำลงตลอดเวลานั้น อาจมีผู้สงสัยว่าในที่สุดจะลดลงถึงระดับใด ? คำตอบที่มีผู้ให้กันไว้ก็คือ จะลดลงถึงระดับค่าแรงพอประทังชีพ (ซึ่งถ้าต่ำกว่านี้ผู้ใช้แรงงานก็จะอดตาย) ทั้งนี้มีกฎเหล็กว่าด้วยค่าแรง (Iron Law of Wages) ซึ่งบางครั้งก็เรียกว่า กฎค่าแรงพอประทังชีพ (Subsistence Law of Wages) ซึ่งตั้งขึ้นโดย Ferdinand Lassalle ผู้นำคนหนึ่งของขบวนการสังคมนิยมเยอรมันในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 ตามกฎนี้เขาบอกไว้ว่า ถ้าค่าแรงต่ำกว่าระดับพอประทังชีพ ผู้ใช้แรงงานจะอดตายไปบ้าง ทำให้จำนวนผู้ใช้แรงงานลดลง นั่นคือ อุปทานแรงงานลดลง ค่าแรงก็จะเพิ่มสูงขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าค่าแรงสูงกว่าระดับพอประทังชีพ ก็จะเกิดลูกหลานผู้ใช้แรงงานขึ้นมามาก แล้วก็มาแย่งกันทำงานทำให้ค่าแรงลดต่ำลง กฎนี้กล่าวถึงแต่เรื่องอุปทานอุปสงค์สำหรับแรงงานเท่านั้น ไม่ได้พูดถึงขอบริมแห่งการผลิตตามที่ผมเคยอธิบายไว้ว่ากฎว่าด้วยวิภาคกรรมนั้นจะต้องคิดถึงขอบริมแห่งการผลิตเ ปิ้นบรรทัดฐานร่วมกัน คงจะเป็นเพราะว่าผู้วางกฎนี้นึกถึงแต่แรงงานรับจ้างในโรงงาน ไม่ได้นึกไปถึงแรงงานที่ทำงานให้แก่ตนเอง ซึ่งรวมถึงชาวไร่ชาวนาด้วย อย่างไรก็ดีในขั้นสุดท้ายจะมีผลเหมือนกัน คือ ขอบริมแห่งการผลิตจะขยายออกไปยังที่ดินซึ่งจะให้ค่าแรงเป็นผลผลิตเพียงในระดับที่พอจะประทังชีพไปเท่านั้น ถ้าคนเกิดมากขึ้นแล้วจะทำให้ขอบริมแห่งการผลิตต้องขยายออกไปอีกก็จะขยายมิได้
(ถ้าความก้าวหน้าในการผลิตอยู่ในระดับเดิมหรือไม่มีทุนเพียงพอที่จะปรับปรุงที่ดินกันดารให้ดีขึ้น)
เพราะผลผลิตเป็นค่าแรงจะน้อยไป ทำให้ผู้ใช้แรงงานอดตาย เป็นการลดจำนวนประชากรลงไปโดยอัตโนมัติ
แต่ถ้าผู้ใช้แรงงานทั่วๆ ไป มีรายได้จากทางอื่นด้วย
หรือรัฐบาลเอาภาษีอากรที่เก็บจากประชาชนส่วนรวมมาช่วยเหลือ
ก็จะพอขยายขอบริมแห่งการผลิตออกไปได้อีกบ้าง เช่น
นำรายได้จากถิ่นที่อุดมสมบูรณ์ไปทำให้ทะเลทรายกลายเป็นไร่นา เป็นต้น
ทีนี้ก็มาถึงปัญหาที่ว่าถ้าที่ดินถูกครอบครองยึดถือเป็นกรรมสิทธิ์กันหมดแล้ว ค่าแรงจะมีระดับใด ?
เพราะในภาวะเช่นนี้จะไม่มีขอบริมแห่งการผลิตให้นำมาคิดหาค่าแรงได้ต่อไปแล้ว
ตามความคิดเห็นส่วนตัวของผมคำตอบน่าจะเป็นว่าต้องอาศัยกฎเหล็กว่าด้วยค่าแรง คือ
ค่าแรงก็จะแกว่งไกวอยู่ในระดับใกล้เคียงกับระดับพอประทังชีพอยู่อีกนั่นแหละ
ส่วนดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนต่อทุนจะเป็นไปตามส่วนกับค่าแรงเช่นเดิม
และผลตอบแทนส่วนที่เหลือก็เป็นค่าเช่าไป
ซึ่งจะยังคงมากน้อยผิดกันไปตามแต่ประโยชน์หรือผลิตภาพของที่ดินแต่ละแห่งเหมือนเดิมเช่นเดียวกัน

(โปรดระลึกว่าค่าแรงพอประทังชีพนี้ หมายถึงสำหรับแรงงานประเภทที่ได้รับผลตอบแทนต่ำสุด ส่วนแรงงานอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพหรือความรู้ความชำนาญสูงกว่าก็จะได้รับค่าแรงสูงกว่าระดับพอประทังชีพ อีกประการหนึ่งระดับค่าแรงที่จะอดตายนั้นอาจจะไม่ได้แสดงผลให้เห็นชัดแจ้งโดยตรง เช่น อาจป่วยกระเสาะกระแสะ สุขภาพไม่ดี แล้วหลังจากนั้นอีกนานจึงจะตายก็ได้ ประการสุดท้าย ค่าแรงพอประทังชีพไม่ได้เกิดเฉพาะที่ขอบริมแห่งการผลิต แต่เป็นไปทั่วทุกแห่ง เพราะแห่งอื่นๆ ก็จะมีค่าเช่าซึ่งจะแบ่งผลผลิตหรือรายได้ไปจากแรงงาน)

สรุปสาเหตุที่ทำให้ค่าเช่าที่ดินสูงขึ้น และค่าแรงต่ำลง

1) การเพิ่มจำนวนประชากร
2) ความก้าวหน้าในการผลิต
3) การเก็งกำไรในที่ดิน

สาเหตุที่ทำให้ค่าเช่าที่ดินสูงขึ้นและค่าแรงต่ำลงเหล่านี้ คือ
คำตอบต่อปัญหาที่น่าพิศวงว่าทำไมมนุษย์จึงมิได้รับผลดีจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์
จากการมีเครื่องจักรกลเพิ่มขึ้นดีขึ้น โดยทั่วหน้ากัน

นี่คือ สาเหตุแห่งความยากจน ซึ่งมีมูลฐานมาจากปัญหาที่ดิน !

ผมได้แสดงให้เห็นแล้วว่า นายทุนกับผู้ใช้แรงงานมีผลประโยชน์ที่จะต้องรักษาร่วมกัน ไม่ใช่ขัดแย้งกันอย่างที่คนทั่วไปหรือคอมมิวนิสต์เข้าใจ แต่ในกรณีขัดแย้งกันระหว่างค่าแรงกับค่าเช่า (คือ ค่าแรงมีแนวโน้มต่ำลง แต่ค่าเช่ามีแนวโน้มสูงขึ้น)นี้ผมอยากจะเรียกว่าเป็น “ความขัดแย้งระหว่าง**ความเป็น**เจ้าของที่ดินกับ**ความเป็น**เจ้าของแรงงานและทุน” มากกว่าจะถือว่าเป็น “ความขัดแย้งระหว่างเจ้าของที่ดินกับเจ้าของแรงงานและทุน”
ทั้งนี้เพราะการพูดถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มบุคคลหรือชนชั้นเป็นสิ่งที่ทำให้แตกความสามัคคีในชาติ และเพราะมีคนจำนวนมาก ซึ่งเป็นทั้งผู้ใช้แรงงาน เจ้าของทุน และเจ้าของที่ดินด้วยในขณะเดียวกัน ยิ่งผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเพียง 2 ปัจจัยพร้อมกันไปก็ยิ่งมีจำนวนมากขึ้นไปอีก อย่างไรก็ตามเราควรจะหาทางปรับปรุงแก้ไขเพื่อความอยู่ดีกินดี และเป็นธรรมแก่ประชาชนทั่วหน้า ไม่ใช่ด้วยการกำจัดกลุ่มชน แต่ด้วยการแก้ไขระบบ !

วินสตัน เชอร์ชิลล์ ได้พูดถึงเรื่องนี้ในการปราศรัยที่เอดินบะระ เมื่อ 17 กรกฎาคม 2452 ว่า “...
ข้าพเจ้าหมายถึงกระบวนการมากกว่าตัวเจ้าของที่ดินแต่ละคน
ข้าพเจ้าไม่ประสงค์จะทำให้ประชาชนเกิดความเกลียดชังชนชั้นหนึ่งชั้นใดขึ้น
ข้าพเจ้ามิได้คิดว่าผู้ที่หาเงินจากส่วนเพิ่มจากที่ดินอันมิใช่เกิดจากการลงทุนลงแรงนั้นเลวกว่าบุคคลอื่นที่หากำไรเท่าที่อาจจะหาได้ในโลกที่มีความลำบากนี้โดยไม่เป็นการผิดกฎหมายและเป็นไปตามที่ปฏิบัติกันทั่วไป
ที่ข้าพเจ้าโจมตีนั้นไม่ใช่บุคคล แต่เป็นระบบ ไม่ใช่บุคคลเลว แต่เป็นกฎหมายต่างหากที่เลว
ที่ควรจะถูกติเตียนนั้นไม่ใช่บุคคลผู้กระทำการอันกฎหมายได้อนุญาตไว้และผู้อื่นก็กระทำกัน
แต่ควรจะเป็นรัฐที่ถูกตำหนิหากไม่หาทางปฏิรูปกฎหมายและแก้ไขการปฏิบัติ เราไม่ต้องการจะลงโทษเจ้าของที่ดิน แต่เราต้องการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย”[1]

แต่น่าเสียดายที่ความต้องการของเชอร์ชิลล์ในเรื่องนี้ไม่เป็นผลสำเร็จ !

เมื่อพูดถึงเชอร์ชิลล์ จะมีหลายคนที่คิดว่าเชอร์ชิลล์หวังอะไรเพื่อประเทศชาติแล้วจะต้องสำเร็จ

ผมจึงต้องขออธิบายว่าไม่ใช่เช่นนั้นเสมอไป เพราะเชอร์ชิลล์เองก็ต้องยอมตามเสียงของผู้แทนราษฎรส่วนมาก ไม่ใช่จะชักจูงให้เขาเข้าใจหรือมีใจเสียสละได้เสมอไป เคยมีผู้ถามเชอร์ชิลล์ว่าทำไมจึงไม่ร้องเพลงที่ดิน (Land Song) อีก เชอร์ชิลล์ได้ตอบว่าต้องหาคนฟังมาให้กลุ่มหนึ่งแล้วจึงจะร้อง[2] นี่ทำให้ผมคิดว่าเชอร์ชิลล์ยังมีความเชื่อมั่นอยู่เสมอในวิธีแก้ไขปัญหาที่ดินที่ตนเคยเสนอไว้ แต่ในฐานะนักการเมืองจะพูดเรื่องอะไรก็ต้องดูว่าประชาชนจะนิยมหรือไม่

ที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตปัจจัยหนึ่งในจำนวนทั้งหมด 3 ปัจจัย คือ ที่ดิน แรงงาน และทุน แรงงานและทุนจะทำการผลิตได้ก็ต้องทำบนที่ดิน หรือที่ว่างแห่งใดแห่งหนึ่ง มนุษย์จะอาศัยอยู่ในโลกนี้ได้ก็ต้องมีที่อยู่อาศัยซึ่งปกติก็จะต้องตั้งอยู่บนที่ดิน เศรษฐทรัพย์ทั้งหลาย ซึ่งรวมทั้งปัจจัยสี่อันจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ ต่างมีกำเนิดมาจากที่ดินทั้งสิ้น ที่ดินจึงเป็นเงื่อนไขสำหรับการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ทุกคน และเราเรียกว่า “แม่พระธรณี”

ถ้าเราต้องการจะให้มนุษย์มีสิทธิเท่าเทียมกันหรือ “เกิดมาเท่าเทียมกัน” เราก็จะต้องให้มนุษย์มีสิทธิเท่าเทียมกันในที่ดินอันเป็นเงื่อนไขของชีวิตเสียก่อนเป็นอันดับแรก ต่อจากนั้นผู้ใดลงทุนลงแรงเท่าไรก็จะได้รับผลตอบแทนตามส่วนกับการลงทุนลงแรงของตนโดยอัตโนมัติไปเอง

2. **ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ** (Depression หรือ Slump)

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเป็นขั้นตอนหนึ่งของคลื่นเศรษฐกิจหรือวัฏจักรธุรกิจ (Business Cycle)

---

[1]Winston S. Churchill, On Human Rights (Melbourne: Henry George Foundation, 1942), p.12.

[2]Henry George School of Social Science, “Winston Churchill,” The Henry George News, (New York, February 1965), p.1.

วัฏจักรธุรกิจคือ อาการเปลี่ยนแปลงขนาดของการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจการค้าอุตสาหกรรม ซึ่งทั่วไปถือว่าหมุนเวียนกลับไปกลับมาอยู่เรื่อยๆ ถ้าคิดเป็นลูกคลื่นก็คือจะมีขึ้นสูงกับลงต่ำสลับกันไปมากบ้างน้อยบ้าง ถ้าเศรษฐกิจอยู่ในระยะรุ่งเรือง (Prosperity หรือ Boom) แล้วก็ย่อมจะมีการเสื่อมถอยหดตัวลงจนถึงจุดต่ำสุดคือภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แล้วก็จะกลับฟื้นขยายตัวขึ้นใหม่จนถึงสูงสุด คือ ภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองอีก กลับไปกลับมาดังนี้เรื่อยไป

ในภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองจะมีสินค้ามากมาย เงินตราหมุนเวียนคล่องตัว และการว่างงานจะมีน้อยที่สุด ส่วนในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนั้น ท่านว่าราคาสินค้าจะต่ำ แต่อำนาจซื้อของแต่ละบุคคลก็จะลดลงอย่างมากและมีการว่างงานรุนแรง แต่ถ้าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมีไม่รุนแรงเขาก็เรียกว่าภาวะเศรษฐกิจหดตัวหรือซบเซา (Recession)

สาเหตุที่ทำให้เกิดคลื่นเศรษฐกิจหรือวัฏจักรธุรกิจนี้ มีผู้อธิบายกันไปหลายทาง เช่น

1) ทฤษฎีจุดดับในดวงอาทิตย์ โดยคิดว่ามีอิทธิพลต่อผลผลิตทางการเกษตร

2) ทฤษฎีสินเชื่อ (Credit) คือ การขยายเครดิตของธนาคารจะทำให้สินค้ามีราคาสูงขึ้น ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวและทำให้คนมีงานทำมากขึ้น แต่เมื่อธนาคารเกิดความระมัดระวังมากขึ้นก็จะลดการให้เครดิตลง อันเป็นเหตุให้เกิดภาวะเงินฝืดสภาพตรงกันข้ามก็จะเกิดขึ้น

3) ทฤษฎีจิตวิทยา ซึ่งอธิบายว่าเมื่อภาวะเศรษฐกิจเกิดเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ความกลัวหรือความคาดหวังเก็งกำไรของมนุษย์จะกลายเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น

4) ทฤษฎีการออมมากเกินไป หรือทฤษฎีการผลิตมากเกินไป ซึ่งให้เหตุผลว่าการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้กลุ่มที่มีรายได้สูงออมได้มากแล้วนำมาลงทุนผลิตได้ผลผลิตมาก แต่กลุ่มที่มีรายได้ต่ำมีกำลังซื้อน้อย ราคาสินค้าจึงต่ำลง ทำให้เกิดการขาดทุน ธุรกิจล้ม การว่างงานจะเพิ่มขึ้น สภาพเศรษฐกิจตกต่ำจะมีไปจนกว่าผลผลิตที่ล้นเหลือนั้นจะค่อยๆ ถูกใช้หมดไป

เกี่ยวกับทฤษฎีนี้ มีคำหนึ่งที่ควรทราบคือ “Technocracy” ซึ่งหมายถึงหลักคำสอนหรือทฤษฎีที่มีความสำคัญขึ้นมาระหว่าง ค.ศ.1932-1933 อันเป็นช่วงที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ พวก Technocrats (นักเศรษฐศาสตร์ สถาปนิก และวิศวกรทางอุตสาหกรรม) ได้กล่าวว่าการจะทำให้อุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพสูงอยู่ได้นั้นต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูงมาก โดยเครื่องจักรกลล้าสมัยไปก่อนเวลาอันสมควร พวกเทคโนแครตอ้างว่าผลดีที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องจักรกลทุ่นแรงนั้นไม่ตกไปถึงมือผู้บริโภคเลย เพราะผู้ให้กู้และผู้ลงทุนพากันกวาดเก็บไปหมด ทั้งนี้ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ขาดกำลังซื้อ ทำให้สินค้ามีเหลือค้างอยู่มาก ทั้งๆ ที่คนขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคเหล่านั้น แต่ก็ไม่สามารถจะซื้อได้เพราะราคาแพงเกินไปสำหรับตน

ทฤษฎีจุดดับในดวงอาทิตย์นั้นดูจะไม่ค่อยมีคนเชื่อถือกันนักในระยะหลังๆ นี้ แต่ถึงแม้จะเป็นจริงก็ไม่เกี่ยวกับปัญหาการวิภาคเศรษฐทรัพย์หรือการกระจายรายได้อันเป็นธรรมซึ่งเป็นจุดมุ่งของหนังสือนี้ การแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเนื่องจากสาเหตุนี้อยู่ที่การใช้วิทยาศาสตร์เข้าช่วยในการเพิ่มผลผลิต เช่น ฝนเทียม การพึ่งธรรมชาติให้น้อยลง เช่นการชลประทาน เป็นต้น

ทฤษฎีสินเชื่อนั้นถูกต้อง แต่มิได้อธิบายว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ธนาคารกล้าขยายเครดิต หรือเกิดความระมัดระวังถึงกับลดการให้เครดิต

ทฤษฎีจิตวิทยานั้นก็ถูกต้อง และการเก็งกำไรหรือกลัวขาดทุนที่กว้างขวางที่สุดก็คือในเรื่องที่ดิน

ทฤษฎีการออมมากเกินไป หรือผลิตมากเกินไป ซึ่งพูดถึงกลุ่มที่มีรายได้สูงกับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำนั้นก็ถูกต้องเช่นเดียวกัน แต่โปรดพิจารณาดูให้ดี เพราะการที่คนชั้นแรงงานมีกำลังซื้อน้อย แต่ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการหรือนายทุนก็ขาดทุนนั้น จะมีความหมายเป็นอื่นไปไม่ได้ นอกจากว่ารายได้ส่วนใหญ่ตกไปอยู่แก่เจ้าของที่ดิน

ท่านลองคิดดูเองก็ได้ว่าถ้าไม่ใช่เพราะสาเหตุนี้แล้วจะเป็นไปได้หรือไม่ ที่สินค้าทุกประเภทซึ่งมนุษย์ทั่วไปต้องการนั้นมีอยู่อย่างล้นเหลือแต่มนุษย์ก็ไม่อาจนำมาใช้สอยตามต้องการได้ ? อะไรทำให้อุปทานกับอุปสงค์โดยทั่วไปไม่มาบรรจบกันตามปกติ ? มนุษย์ผลิตก็เพื่อบริโภค แต่เหตุไรเมื่อผลิตขึ้นมาได้อย่างเหลือเฟือ กลับต้องขาดแคลนในการกินการอยู่ ?

เมื่อกล่าวถึงเรื่องนี้แล้ว เราก็ควรจะได้ทราบถึงกฎของเซย์ (Say’s Law) ด้วย กฎนี้กล่าวว่าอุปทานรวมของสินค้าย่อมจะต้องเท่ากับอุปสงค์รวมเสมอ กฎนี้ได้รับการสนับสนุนจากเหตุผลที่ว่าสินค้าเป็นเครื่องแลกเปลี่ยนกับสินค้าด้วยกัน (เงินตราเป็นเพียงสื่อกลางแห่งการแลกเปลี่ยนเท่านั้น) ดังนั้นสินค้าทั้งหมดที่ผลิตขึ้นมาจึงเป็นทั้งอุปสงค์และอุปทาน

การผลิตที่เพิ่มขึ้นเป็นการเพิ่มอุปสงค์ด้วย จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะเกิดภาวะการผลิตมากเกินไปอย่างกว้างขวางทั่วไป (แต่อาจมีภาวะการผลิตมากเกินไปเฉพาะสินค้าบางอย่างได้) กฎนี้ได้มาจาก Jean Baptiste Say (ค.ศ. 1767-1832)

คราวนี้เราลองหันมาดูทฤษฎีของ Henry George กันบ้าง ยอร์ชบอกว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำคืออาการแสดงออกอย่างรุนแรงของปัญหาความยากจนหรือปัญหาที่ดิน (ซึ่งมีเป็นธรรมดาอยู่ตลอดเวลาแล้ว) และเป็นผลจากการเก็งกำไรในที่ดินกันมากเกินไป (ทฤษฎีจิตวิทยา)

เฮนรี่ ยอร์ช ยอมรับว่ามีสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำด้วย แต่ท่านถือว่าการเก็งกำไรในที่ดินมากขึ้นเป็นสาเหตุใหญ่ สาเหตุอื่นๆ ที่ท่านยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างก็มี

1) การผลิตมีความซับซ้อน และต้องเกี่ยวข้องพึ่งพาซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น ถ้าธุรกิจเกิดล้มหรือหยุดชะงักขึ้นส่วนหนึ่งก็จะแผ่ขยายไปยังส่วนอื่นๆ ด้วย
2) ความบกพร่องในเรื่องเงินตรา
3) การเปลี่ยนแปลงปริมาณเครดิตอย่างมากมาย
4) กำแพงภาษีอันเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ในระหว่างพลังการผลิตด้วยกัน

คำอธิบายของเฮนรี่ ยอร์ช เกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเนื่องจากการเก็งกำไรที่ดินมีดังนี้

การเก็งกำไรที่ดินจะทำให้ขอบริมแห่งการผลิตขยายออกไปเกินควร ทำให้ค่าเช่าที่ดินสูงขึ้น ค่าแรงและดอกเบี้ยต่ำลง ผู้มีทุนก็รั้งรอไม่กล้าลงทุน ธุรกิจบางแห่งอาจขาดทุน และเลิกกิจการ การว่างงานจะรุนแรงขึ้นและเมื่อนายทุนและผู้ใช้แรงงานมีรายได้ต่ำลง ก็จะจับจ่ายใช้สอยได้น้อยลง ทำให้เกิดสภาพเหมือนว่ามีการผลิตมากเกินไป อุตสาหกรรมต่างๆ จึงต้องหยุดผลิตหรือผลิตให้น้อยลง จึงยิ่งกลับทำให้คนว่างงานมากขึ้น ธุรกิจขาดทุนหรือหยุดชะงักเพิ่มขึ้น อาการเศรษฐกิจตกต่ำจะยิ่งแผ่กว้างออกไป

คำอธิบายดังนี้ทำให้เราหมดความสงสัยในสภาพ “เงินตึง” ด้วย คือการที่มีทั้งสภาพ “เงินเฟ้อ” และ “เงินฝืด” เกิดร่วมกันไปซึ่งตามทฤษฎีอื่นๆ แล้วเห็นว่าไม่น่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ก็ให้เหตุผลได้ว่าเงินถึงแม้จะมีมาก แต่ก็ตกไปอยู่กับเจ้าของที่ดินเสียหมด ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อพร้อมกันไปกับธุรกิจชะงักงัน (Stagflation = Stagnation
+ Inflation)

เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำแล้วระยะหนึ่งการผลิตจะกลับเพิ่มปริมาณขึ้นใหม่ได้โดยสาเหตุ 3 ประการคือ

1) ราคาหรือค่าเช่าที่ดินลดต่ำลง ทำให้ค่าแรงและดอกเบี้ยสูงขึ้น
2) ความก้าวหน้าในการผลิตสูงขึ้น ทำให้ค่าแรงและดอกเบี้ยสูงขึ้น
3) นายทุนและผู้ใช้แรงงานโดยทั่วไปยอมทำงานและประกอบกิจการโดยมีผลตอบแทนต่ำลง

เมื่อการผลิตเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อยๆ เศรษฐกิจก็จะดีขึ้นเข้าสู่ระยะรุ่งเรือง ซึ่งการเก็งกำไรที่ดินจะกลับรุนแรงขึ้นอีก อันจะเป็นสาเหตุของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำรอบต่อไป วนเวียนดังนี้เรื่อยไป

เชื้อแห่งความเสื่อมในที่นี้เราจะเห็นได้ว่า คือการเก็งกำไรในที่ดิน ซึ่งจะเกิดขึ้นพร้อมกับความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และเป็นตัวทำลายความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจเอง

รู้สึกว่าจะมีผู้นิยมวิธีแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอยู่วิธีหนึ่งคือวิธี Pump Priming คือให้รัฐบาลทุ่มเงินจำนวนมากสำหรับการก่อสร้างในกิจการสาธารณะและอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้คนมีงานทำมากขึ้น (ทุ่มเงินสร้างงาน) ก็จะมีกำลังซื้อมากขึ้นและกระตุ้นให้ภาวะเศรษฐกิจดีขึ้น

วิธีนี้ได้ผลชั่วคราว และอยู่ในวงแคบ เพราะไม่ได้แก้ที่สาเหตุมูลฐาน ข้อสำคัญคือ ในขณะเศรษฐกิจตกต่ำรัฐบาลเองก็มีรายได้น้อย (แม้ในยามปกติ งบประมาณก็ปิดหีบไม่ค่อยจะลงอยู่แล้ว) อาจต้องกู้เงินจากต่างประเทศมากขึ้น การใช้จ่ายเงินมากๆ จะทำให้ค่าของเงินขาดเสถียรภาพ และเสื่อมค่าลง อีกประการหนึ่งคือ การดำเนินงานของทางราชการนั้นเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าต้องทำตามแบบแผนและล่าช้า จึงอาจไม่ทันการ ยกตัวอย่างเช่น จะต้องเสียเวลาไปในการขออนุมัติงบประมาณเพิ่มเติม การกำหนดแบบแปลนและรายละเอียดของการก่อสร้างและการใช้จ่าย การเรียกประมูล เป็นต้น ดังนั้นกว่าเงินตราจะตกไปถึงมือราษฎรตามที่ต้องการก็จะเสียเวลานานเกินไป ทั้งการก่อสร้างในกิจการสาธารณะนั้น รัฐบาลก็ได้จัดทำเป็นขั้นตอนตามโครงการปกติประจำปีจนเต็มกำลังงบประมาณแผ่นดิน และเต็มกำลังเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว

การแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำวิธีหนึ่ง ซึ่งสหรัฐฯ เคยกระทำมาแล้ว คือ การลดภาษีต่างๆ ลง ซึ่งปรากฏว่าได้ผล ทำให้ธุรกิจอุตสาหกรรมฟื้นตัวขยายตัวออกได้ แต่น่าเสียดายที่สหรัฐฯ มิได้ถือเอาการพยายามเก็บภาษีให้น้อยที่สุดเป็นนโยบายหลักประจำเรื่อยไป (โปรดดูบทที่ 5 ข้อ 3 เรื่อง “ผลของการเก็บภาษีชนิดต่างๆ” ประกอบ)

3. **การว่างงาน** (Unemployment)

การว่างงานคือการที่คนเราส่วนหนึ่งไม่สามารถจะหางานทำได้ <u>โดยมีผลตอบแทนตามที่ผู้นั้นๆ ต้องการ</u> ทั้งๆ ที่ตนมีความสามารถที่จะทำงานและต้องการทำงาน

เงื่อนไขที่ขีดเส้นใต้ในนิยามศัพท์นั้นมีความสำคัญมาก หมายความว่าการว่างงานก็คือสภาพที่ค่าแรง (จะเป็นแรงสมองหรือแรงกายก็ได้) ต่ำมากจนคนเราไม่พอใจที่จะทำงาน ไม่ว่าค่าแรงนั้นจะเป็นค่าจ้างที่นายจ้างมอบให้หรือเป็นผลผลิตของตนเอง (คือจ้างตนเอง)

อีกด้านหนึ่งก็คือ ถ้ามีการกำหนดค่าแรงให้สูงเข้าไว้ นายทุนก็จะจ้างคนแต่น้อย ทำให้คนหางานทำไม่ได้เหมือนกัน

ในสังคมที่เจริญทางเศรษฐกิจแล้วย่อมจะต้องมีการว่างงานอยู่บ้างเสมอ เป็นแต่ว่าจะมากหรือน้อยเท่านั้น ถ้าคน 96-97 % มีงานทำ และมีผู้ว่างงาน 3-4 % เขาก็ถือกันว่ามีการจ้างทำงานกันเต็มที่ (Full Employment) แล้ว

ประเภทของการว่างงานเท่าที่เห็นมีการศึกษากันอยู่ ก็คือ

ก. Seasonal Unemployment คือ การว่างงานตามฤดูกาล เนื่องจากปริมาณการผลิตในอุตสาห-กรรมบางอย่างลดลงไปหรือหยุด เช่น ภายหลังฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลบางชนิด

ข. Cyclical Unemployment คือ การว่างงานเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอันเป็นขั้นตอนหนึ่งของวัฏจักรธุรกิจ

ค. Disguised Unemployment คือ การว่างงานแฝงหรือที่มองไม่เห็นเด่นชัด กล่าวคือ มีคนจำนวนมากเกินไปมาช่วยกันทำงานอันหนึ่ง ทั้งๆ ที่งานนั้นถ้าใช้คนน้อยลงไปบ้างก็จะได้ผลผลิตเท่ากัน เพราะฉะนั้นเมื่อใช้คนมากเกินไป รายได้เฉลี่ยต่อคนจึงน้อยลงไป ตามตำรากล่าวว่าสภาพการว่างงานแฝงนี้มีอยู่ในประเทศเกษตรกรรมซึ่งมีพลเมืองหนาแน่น

ง. Frictional (Structural) Unemployment คือ การว่างงานอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงบางอย่างหรือความบกพร่องเกี่ยวกับการตลาดแรงงาน เช่นขาดข่าวสารว่าที่ไหนต้องการคนทำงาน หรือคนงานไม่สามารถจะย้ายไปทำงานที่นั่นได้ หรือต้องการใช้เวลาระยะหนึ่งสำหรับการเปลี่ยนงาน เพราะงานเดิมลดลงหรือเลิกไป การว่างงานแบบนี้จะรุนแรงหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับว่าคนงานจะสามารถย้ายที่อยู่ได้ง่ายๆ ไหม และจะสามารถปรับตัวเองให้ทำงานใหม่ได้โดยรวดเร็วหรือไม่

จ. Technological Unemployment (อาจจะถือเป็นส่วนหนึ่งของข้อ ง.) คือ การว่างงานเพราะคนถูกแทนที่โดยเครื่องจักรกล แต่ถ้าเครื่องจักรกลทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง ราคาขายก็จะลดลงด้วย (ถ้ามีการแข่งขันกันตามปกติ ไม่ใช่เป็นการผูกขาด) ซึ่งจะทำให้อุปสงค์หรือความต้องการซื้อมีมากขึ้น ก็จะกลับไปทำให้เกิดการผลิตมากขึ้น ดังนั้นก็จะต้องการคนงานมาทำงานอีก แต่เป็นการคุมเครื่องจักรแทนที่จะเป็นงานผลิตอันเดิม คนงานจึงต้องได้รับการฝึกใหม่จึงจะสามารถทำงานได้

อย่างไรก็ตาม ถ้าสินค้าที่อุตสาหกรรมนั้นๆ ผลิตไม่ลดราคาต่ำลง การว่างงานก็จะมีระยะเวลายาวนาน

การว่างงานทั้ง 5 ประเภทนี้ดูจะมีอยู่เพียงประเภทเดียวที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาของเรา นั่นคือการว่างงานเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แต่เราก็ได้ทราบมาแล้วว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเกิดจากปัญหาที่ดินซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา

เคนส์ (Keynes) กล่าวว่าถ้ามีการออมมากเกินส่วนเมื่อเทียบกับการลงทุนแล้วก็จะเกิดการว่างงานขึ้น นี่ก็แปลว่าการว่างงานเกิดขึ้นเพราะมีการลงทุนน้อย (การออมถ้าคิดสำหรับส่วนรวมแล้วจะได้แต่ออมเป็นเศรษฐ-ทรัพย์ โดยผลิตให้มากกว่าบริโภค จะออมเป็นเงินกระดาษหาได้ไม่ เพราะเงินตราก็เท่ากับใบแสดงหนี้ เมื่อมีเจ้าหนี้ก็มีลูกหนี้เป็นการหักกลบลบกันไปในตัวสำหรับส่วนรวม)

ถ้าเราพิจารณาคำกล่าวของเคนส์ย้อนกลับไปอีกขั้นหนึ่งก็จะเกิดคำถามขึ้นว่า อะไรเล่าคือสาเหตุที่ทำให้คนไม่ยอมลงทุนกันมาก ?

นักธุรกิจหรือนายทุนนั้นถ้าเห็นลู่ทางว่าจะมีกำไรดีเขาก็จะลงทุนหรือขยายการผลิตให้มากขึ้นๆ แต่ปัญหาที่เขาประสบก็คือ *การเก็งกำไรเก็บกักที่ดินทำให้ที่ดินมีราคาแพง* และ *ภาษีต่างๆ มีอัตราสูง* (หนังสือพิมพ์เคยลงข่าวว่า 2 สิ่งนี้เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการลงทุนในประเทศไทย) ทำให้ผลกำไรของเขาน้อยลง อัตราเสี่ยงกับการขาดทุนจะมีมากขึ้น การที่มีอุปสรรคต่อการลงทุนอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีนิสัยฟุ่มเฟือยไม่ประหยัดไปด้วย แต่ข้อที่สำคัญก็คือ เมื่อนายทุนไม่ค่อยจะลงทุนหรือขยายการผลิต ตำแหน่งงานก็จะไม่เพิ่มขึ้น หรือเพิ่มขึ้นน้อย ไม่ทันกับประชากรที่เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นการว่างงานก็จะรุนแรงขึ้น

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ชัดเจนขึ้นอีกว่า ผู้ใช้แรงงานกับนายทุนมีผลประโยชน์ร่วมกันเพราะถ้ามีปัจจัยใดมาทำให้ผลตอบแทนต่อทุนลดลง ค่าแรงก็พลอยลดลงด้วย หรือเกิดการว่างงานมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ที่สำคัญมี 2 ประการ คือ การเก็งกำไรเก็บกักที่ดิน และภาษี ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ขอกล่าวเพิ่มเติมไว้ด้วยว่า
การเก็งกำไรเก็บกักที่ดินจะทำให้มีการใช้ที่ดินเป็นประโยชน์ได้ไม่เท่ากับที่ควรจะเป็น
และเป็นสาเหตุให้การลงทุนลดลง การว่างงานเพิ่มขึ้น นั่นคือ ทำให้ปัจจัยการผลิตทั้ง 3 ปัจจัย คือ ทั้งที่ดินเอง และแรงงาน กับทุน อันเป็นทรัพยากรของชาติ ไม่ได้รับการทำประโยชน์ให้เต็มที่ เกิดการสูญเปล่าทางเศรษฐกิจ เป็นผลร้ายแก่ทั้งส่วนรวมและส่วนบุคคล

อีกทั้งการที่มีคนว่างงานมาก หางานทำได้ยาก ทำให้ได้งานอะไรก็ต้องรีบคว้าไว้ก่อน เพราะกลัวคนอื่นจะมาแย่งไปทั้งๆ ที่อาจไม่ค่อยชอบงานนั้นหรือไม่ถนัดนัก จึงทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ และแรงงานไม่คล่องตัว คือ เคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงได้ยาก ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อประเทศชาติเลย

สำหรับอุปสรรคต่อการลงทุนประการที่ 2 คือ เรื่องภาษี จะได้นำไปกล่าวไว้ในบทที่ 5 ซึ่งเกี่ยวกับการภาษีอากรโดยเฉพาะ

4. **หลักแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน - วิธีแก้ไขความยากจน**

หลักแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ซึ่งเป็นหลักความยุติธรรมอันหนึ่ง คือ
“ผู้ที่ลงทุนลงแรงควรจะมีสิทธิ์เต็มที่ในผลงานหรือผลผลิตของตน
และเขาจะซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิตของเขากับของใครก็ได้ ตลอดจนจะยกให้เป็นสิทธิ์แก่ผู้ใดต่อไปก็ได้ ทั้งนี้จะต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือผลประโยชน์ของส่วนรวม”

(นี่หมายความว่า เมื่อผู้ให้มีสิทธิที่จะให้ ใครเล่าจะควรมีสิทธิคัดค้านว่า ผู้รับไม่น่าจะได้รับ ? ผู้รับจะต้องมีสิทธิเต็มที่ในสิ่งของหรือทรัพย์สินซึ่งได้รับมาตามความปรารถนาของผู้ให้ รวมทั้งการรับมรดก แต่มรดกที่สำคัญอันหนึ่ง คือ ที่ดิน ซึ่งเราจะได้พูดกันอีกมาก)

แต่การลงทุนลงแรงเท่าๆ กัน ไม่ได้ให้ผลตอบแทนเท่าเทียมกันเสมอไป กล่าวคือ ย่อมมากน้อยผิดกันไปตามแต่ทำเลหรือลักษณะของที่ดินที่ใช้
ซึ่งข้อนี้กฎว่าด้วยค่าเช่าจะทำให้เราเห็นได้หากใช้ความพิจารณา
และถ้ารัฐบาลเรียกเก็บค่าเช่าที่ดินจากเจ้าของมากน้อยตามกฎว่าด้วยค่าเช่า เพื่อนำไปบำรุงประชาชนส่วนรวม ก็จะทำให้ผลตอบแทนส่วนที่เหลือสำหรับการลงทุนลงแรงเท่าๆ กันในที่ดินต่างกันมีความเท่าเทียมกันด้วย

น่าเสียดายที่เรามิได้ใช้หลักนี้มาตั้งแต่ต้น ถ้าเราได้ใช้หลักนี้มาตั้งแต่แรก ที่ดิน ซึ่งมิได้มีเอกชนคนใดใช้แรงงานของตนสร้างขึ้นมา
แต่เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติก่อนที่มนุษย์จะเกิดเข้ามาในโลกนี้
ก็จะไม่ถูกแบ่งออกและตกเป็นสิทธิของเอกชนแต่ละคนชนิดที่มือใครยาวสาวได้สาวเอา

ถ้าเราได้ใช้หลักนี้มาแต่ต้น ทุกคนจะสามารถพูดได้เต็มปากว่า “แผ่นดินไทยเป็นของคนไทยทุกคน” ไม่ใช่อย่างในปัจจุบันที่เราถูกปลุกใจให้รักชาติ รักแผ่นดิน ร่วมกันปกป้องผืนปฐพีไทย แต่กลับยังมีคนจำนวนมากไร้แผ่นดิน ต้องเช่าที่ดินจากผู้อื่นเพื่ออยู่อาศัยหรือทำกิน

สิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐาน คือสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปในโลกนี้และในสังคมมนุษย์ด้วยกันเอง แต่สิทธินี้จะมีไม่ได้ถ้ามนุษย์ไม่มีโอกาสเข้าถึงที่ดิน และถ้าเราต้องการความเท่าเทียมกันขั้นมูลฐาน เราจะต้องหาทางทำให้ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในแผ่นดินโลกอันเป็นเงื่อนไขเป็นปัจจัยของชีวิต

เป็นเรื่องน่าเศร้าที่ในระบบปัจจุบัน มีคนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเด็กทารก ซึ่งเกิดเข้ามาสู่โลกนี้โดยไม่มีสิทธิที่จะได้มีชีวิตอยู่อาศัยบนแผ่นดินโลกและทำมาหากินในแผ่นดินโลก

ยกเว้นแต่จะต้องจ่ายค่าใช้แผ่นดินให้แก่เจ้าของแต่ละบุคคล มิฉะนั้นก็จะต้องเนรเทศตนเองไปอยู่ ณ ขอบริมแห่งการผลิต หรือที่ดินอันแร้นแค้นทุรกันดารซึ่งก็ไม่แน่ว่าจะหาได้ก่อนอดตายหรือไม่ และนี่ย่อมแสดงว่าเขาไม่มีโอกาสตามธรรมชาติเท่าเทียมกับผู้อื่น
เมื่อแม้แต่โอกาสตามธรรมชาติอันเป็นรากฐานแห่งการดำรงเลี้ยงชีวิตก็เกิดความเหลื่อมล้ำกันเสียแล้ว ย่อมไร้ความหมายที่จะกล่าวถึงคำขวัญอันโก้หรูที่ว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน” หรือ “ความเสมอภาค”

ความผิดของพ่อแม่ที่ไม่ขวนขวายหรือไม่สามารถหาที่ดินไว้ให้ลูกหลานนั้น สมควรจะให้ลูกหลานต้องรับกรรมรับชดใช้ด้วยการแบ่งผลตอบแทนแห่งการใช้หยาดเหงื่อแรงงานของตนไปให้แก่ผู้ครองสิทธิเหนือแผ่นดินที่ตนอยู่อาศัยและทำกิน ทั้งๆ ที่ตนเองก็ต้องขาดแคลนอยู่แล้ว กระนั้นหรือ ?

หากจะมีคนส่วนหนึ่งสามารถคิดค้นลงทุนลงแรงดึงเอาอากาศของโลกมาเก็บไว้ได้ทั้งหมด คนส่วนที่เหลือจะต้องจ่ายเงินซื้ออากาศหายใจอยู่ตลอดเวลา เราคงเห็นชัดว่าไม่เป็นธรรม และไม่ยอมให้กระทำกัน ที่ดินก็เป็นเงื่อนไขแห่งชีวิตเช่นเดียวกับอากาศ แต่ทำไมในกรณีนี้เราจึงยินยอมให้คนส่วนหนึ่งเข้าถือครองที่ดิน และคนส่วนที่เหลือต้องจ่ายค่าใช้ที่ดินให้แก่เขา ?

ถ้าเราไม่ยินยอมให้เอกชนมีสิทธิในที่ดินแต่ละผืนอย่างเกือบจะเด็ดขาดสมบูรณ์เช่นในปัจจุบันมาแต่แรกเริ่ม หลักแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินในส่วนที่เป็นมูลฐานก็จะไม่ถูกละเมิด กล่าวคือ ผู้ลงทุนลงแรงจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนลงแรงของตนตามส่วน
ใครทำงานน้อยหรือประสิทธิภาพต่ำก็ได้รับผลตอบแทนน้อย ใครทำงานมากก็ได้รับผลตอบแทนมาก ไม่มีผู้ใดที่จะมาคอยแบ่งเอาผลจากการลงทุนลงแรงของเขาไปโดยไม่ต้องทำงาน

ถ้าเราได้ถือว่ามนุษย์มีสิทธิเท่าเทียมกันในแผ่นดินของประเทศมาตั้งแต่ต้น เราก็จะต้องไม่ยอมให้เจ้าของที่ดินได้ค่าเช่าไปเป็นของตนแต่ละบุคคลและแม้แต่ผู้ที่ลงทุนลงแรงในที่ดินของตนเอง โดยไม่ต้องเช่าที่ดินจากผู้อื่น ก็จะเอาผลผลิตส่วนที่เป็นค่าเช่า (คือ ผลตอบแทนต่อการใช้ที่ดิน) ไปเป็นของตนไม่ได้ ผลตอบแทนต่อการใช้หรือครอบครองที่ดินของประเทศควรจะนำมาเป็นของสังคมส่วนรวม
และใช้เพื่อประโยชน์ของประชาชนร่วมกัน วิธีการนี้กระทำได้โดยการเก็บภาษีที่ดินเท่ากับค่าเช่าที่ดิน (ตามกฎว่าด้วยค่าเช่า)
ส่วนสิทธิในการครอบครองหรือใช้ที่ดินคงให้เป็นไปตามเดิมซึ่งสอดคล้องกับหลักเสรีภาพเป็นอย่างดี

ถ้าเราได้ใช้ระบบภาษีที่ดิน (เก็บเท่ากับค่าเช่า) มาแต่ต้น ความเสมอภาคก็จะเกิดมีขึ้น คือแต่ละคนจะได้รับผลตอบแทนมากน้อยตามส่วนกับการลงทุนลงแรงของตน
ความได้เปรียบเสียเปรียบเนื่องจากการมีที่ดินหรือไม่มี การได้ครองที่ดินดีเลวหรือมากน้อยผิดกัน ก็จะหมดสิ้นไป

การที่เรามิได้เก็บภาษีที่ดินเท่ากับค่าเช่าเสมือนว่าผู้ถือกรรมสิทธิ์ทุกคนเป็นผู้เช่าของรัฐ (องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเก็บเพียงเล็กน้อยในรูปของภาษีบำรุงท้องที่) ได้ทำให้รัฐบาลต้องหันไปเก็บภาษีต่างๆ มากมายหลายชนิด เพื่อนำมาใช้จ่ายในกิจการอันเป็นผลประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันสำหรับคนในชาติ การเก็บภาษีเหล่านี้ดูจะไม่ค่อยมีความเป็นธรรมนัก ไม่ว่าจะมีการบริหารภาษีดีเท่าใดก็ตาม เพราะเป็นการเรียกเก็บจากทรัพย์สินส่วนตัวของแต่ละบุคคลมาทำประโยชน์สาธารณะ
นับเป็นการละเมิดหลักแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลโดยตรงและโดยชัดแจ้ง

หลักการ “เก็บภาษีตามส่วนกับความสามารถที่จะจ่าย” (Ability-to-Pay Principle of Taxation) คือ มีรายได้มากก็ต้องเสียภาษีมาก ครอบครองทรัพย์สินมากก็ต้องเสียภาษีมาก หรือจับจ่ายใช้สอยมากก็ต้องเสียภาษีมาก เหล่านี้เป็นหลักการที่ผิดมาแต่ต้น เป็นการถ่วงการผลิต ทำให้เกิดการว่างงาน ค่าแรงต่ำ และทำให้ของแพง

ผู้ยากจนก็ต้องเดือดร้อนหนักขึ้น
ชาวไร่ชาวนาที่อยู่ห่างความเจริญไกลจากความเหลียวแลของรัฐบาลก็ยังต้องเสียภาษีเหล่านี้ทุกครั้งที่ซื้อสินค้า หรือเอาผลผลิตของตนมาแลกกันกับสินค้าเหล่านั้น

หลักการที่ควรจะเป็นก็คือ “เก็บภาษีตามผลประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับจากรัฐและสังคม” (Benefits-received หรือ Compensatory Principle)

ประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับจากรัฐและสังคมนั้นถึงแม้ว่าจะมากมายหลายประการ แต่โดยมูลฐานแล้วส่วนใหญ่จะแสดงออกในรูปของค่าเช่าหรือราคาที่ดินแทบทั้งสิ้น
ขอให้เราลองพิจารณากันดู

ที่ดินใดมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น มีแร่ธาตุ หรือน้ำมัน หรือแม้แต่ใกล้แหล่งน้ำ มีความชุ่มชื้น ดินดี เหมาะแก่การเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ ที่ดินนั้นย่อมมีราคาหรือค่าเช่าสูง

ที่ดินใดอยู่ในย่านชุมนุมชน สามารถประกอบการค้าหรือธุรกิจต่างๆ ได้กำไรงาม เพราะมีคนมาซื้อขายติดต่อด้วยมาก ที่ดินนั้นย่อมมีราคาสูง

ที่ดินใดมีกลุ่มชนไปรวมกันอยู่หนาแน่น
ที่ดินบริเวณนั้นก็สามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้คุ้มค่ากับการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นโดยรัฐหรือโดยเอกชนก็ตาม เช่น ถนน สะพาน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ตลาด หรือร้านค้า การเดินรถ-เรือขนส่ง โรงพยาบาล ตลอดไปจนถึงสถานีตำรวจ ไทยยาม และสถานีรถดับเพลิง (ลองคิดดูก็ได้ว่าใครจะไปตั้งห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆ ในท้องนา ใครจะต่อท่อประปาไกลๆ เข้าไปในป่าเพียงเพื่อราษฎร
2-3 คน)

สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นได้เพราะการมีอยู่ของชุมชน หรือคนเป็นส่วนรวมซึ่งทำให้ที่ดินในเมืองพลอยมีราคาแพงขึ้นเนื่องจากประโยชน์จากที่ตั้ง ทำเล ของที่ดินนั้นเอง เมื่อเทียบกับที่ดินซึ่งอยู่ห่างไกลชุมชน เช่น ช่วยประหยัดเวลา ประหยัดค่าขนส่ง ค่าเดินทาง เพราะไม่ต้องเดินทางไกล ได้รับความสะดวกต่างๆ มากขึ้น และประกอบธุรกิจได้กำไรดีขึ้น

เมื่อรัฐบาลสร้างเขื่อน สร้างอ่างเก็บน้ำ ขุดคูคลองส่งน้ำ เพื่อช่วยเหลือชาวนา ผลก็คือชาวนาในเขตชลประทานนั้นต้องเสียค่าเช่านาสูงขึ้น ไม่ว่าจะคิดเป็นข้าวหรือเป็นเงินตราก็ตาม

เมื่อเลิกเก็บค่าธรรมเนียมบางอย่าง ที่ดินก็จะมีค่าเช่าหรือราคาสูงขึ้น ดังคำของเชอร์ชิลล์ในการปราศรัยที่เอดินบะระ เมื่อ 17 กรกฎาคม 2452 ว่าได้เคยมีการตั้งด่านเก็บค่าผ่านสะพานแห่งหนึ่งข้ามแม่น้ำเธมส์
ต่อมาเมื่อมีการร้องเรียนว่าการเก็บค่าผ่านสะพานนี้ทำให้คนงานซึ่งต้องผ่านเข้ามาทำงานในกรุงลอนดอนเดือดร้อน เทศบาลก็จำใจเลิกเก็บค่าผ่านสะพาน ผลก็คือ เทศบาลต้องเก็บภาษีอื่นๆ จากชาวลอนดอนมากขึ้น และในเวลาไม่นานนักค่าเช่าทางด้านใต้ของแม่น้ำเธมส์ได้สูงขึ้นพอๆ กับค่าผ่านสะพาน คือ ประมาณสัปดาห์ละ 6 เพนซ์ในสมัยนั้น[3]

(ถ้าเราจะยกเลิกค่าธรรมเนียมใช้ทางหลวงซึ่งเก็บตามด่านต่างๆ เสีย ผลก็จะมีเช่นเดียวกัน แต่ผมก็ยังเห็นว่าควรยกเลิกแล้วเก็บภาษีที่ดินแทน เพราะไม่มีใครจะอยากใช้ทางให้เปลืองรถเปลืองน้ำมัน เปลืองเวลา โดยใช่เหตุ
ยิ่งผู้อยู่ห่างไกลอยู่แล้วยังจะต้องมาหยุดจ่ายค่าธรรมเนียมอีกทุกครั้งที่เข้ามาทำงานหรือติดต่อในเมืองก็เห็นว่าไม่เป็นธ

รรม การสร้างทางคือการอำนวยความสะดวกให้แก่ราษฎร และช่วยลดต้นทุนการผลิตทำให้สินค้าราคาถูกลง แต่แล้วเราก็กระทำในสิ่งตรงข้ามด้วย คือ ตั้งด่านเก็บค่าธรรมเนียมทำให้เสียเวลาเดินทาง และเพิ่มต้นทุนการผลิตให้สูงขึ้น)

และเชื่อหรือไม่ว่าถ้ามีต้นกัลปพฤกษ์ขึ้น 4 มุมเมือง ที่ดิน 4 มุมเมืองและใกล้เคียงจะมีราคาพุ่งสูงขึ้นลิบลิ่ว ? ทั้งนี้เพราะทุกคนต่างก็ต้องการไปมีที่อยู่อาศัย ณ บริเวณนั้นเพื่อจะได้ไปอธิษฐานขออะไรได้ง่ายๆ บ่อยๆ

จากที่กล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า การที่ราคาที่ดินขึ้นสูงนั้น ส่วนใหญ่มิใช่เป็นเพราะการกระทำของเจ้าของที่ดินแต่ละบุคคล แต่เป็นเพราะธรรมชาติบ้าง เพราะการมีชุมชนอยู่บ้าง และเพราะสาธารณูปการทั้งโดยเอกชนและโดยรัฐ จะเห็นได้ว่าแม้แต่ที่ดินซึ่งมีกองขยะหรือหญ้าคาขึ้นเต็ม แต่ถ้าอยู่กลางเมืองก็จะมีราคาตารางวาละเป็นพันเป็นหมื่นบาท

ถ้าท่านไม่แน่ใจว่ากิจกรรมของรัฐ (ซึ่งดำรงอยู่ได้ก็ด้วยภาษีที่เก็บไปจากราษฎร) จะทำให้ที่ดินในเมืองมีราคาสูงอยู่ได้จริง ก็จงลองคิดกลับกันดูว่า หากรัฐเลิกกิจกรรมเหล่านั้นเสีย แล้วสภาพในเมืองจะคลายความน่าอยู่ จะเกิดการโกลาหลวุ่นวายกันขนาดไหน และราคาที่ดินจะลดลงไหม ?

(คำว่า “รัฐ” ในที่นี้ ผมใช้รวมๆ ซึ่งคลุมถึงการบริหารราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น)

ลองคิดวาดภาพถนนหนทางตรอกซอยที่ขาดการซ่อมแซมและเก็บกวาดกลายเป็นหลุมเป็นบ่อ มีขยะเกลื่อน ท่อระบายน้ำมีสิ่งโสโครกอุดตัน น้ำสกปรกท่วมนองทั่วไป ขยะสุมกองเต็มเมืองที่นั่นบ้างที่นี่บ้าง ส่งกลิ่นคละคลุ้ง ไฟอาจจะไหม้เมื่อไรก็ได้โดยไม่มีพนักงานดับเพลิงคอยทำหน้าที่ โจรผู้ร้ายออกอาละวาดเพราะไม่มีตำรวจ เรือนจำขาดผู้คุม การจราจรเป็นอัมพาตเพราะไม่มีผู้จัดระเบียบ ข้าราชการทั้งหลายต้องว่างงาน ขาดรายได้อันเคยมีจากภาษีของชาวบ้าน ฯลฯ

สภาพเช่นนี้ทำให้เมืองไม่เป็นที่น่าอยู่อีกต่อไป ราคาที่ดินในเมืองจึงย่อมจะสูงอยู่มิได้

คนยากจนไม่มีที่ดินเป็นของตนเองต้องเช่าเขาอยู่นั้น ท่านเชื่อหรือไม่ว่าต้องเสียเปรียบ 2 ต่อ คือขั้นที่ 1 ต้องเสียภาษี (ส่วนมากเป็นภาษีทางอ้อม) แล้วภาษีนี้ก็นำไปใช้ในกิจกรรมของรัฐ ซึ่งเป็นเครื่องพยุงให้ที่ดินมีราคา หรือค่าเช่าอยู่ได้ ถ้ายิ่งเก็บภาษีไปทำประโยชน์ไปพัฒนาให้แก่ส่วนรวมมากเท่าไร ที่ดินก็จะยิ่งมีราคาหรือค่าเช่าสูงขึ้นอีกเพียงนั้น นี่ก็เป็นขั้นที่ 2 คือ ต้องจ่ายค่าเช่าซึ่งจะสูงขึ้นตามส่วนกับภาษีที่ตนเสียไปเพื่อทำนุบำรุงประเทศชาติ

ถ้าเจ้าของที่ดินได้เปรียบได้โชคลาภมหาศาล ก็จะต้องมีผู้อื่นเป็นฝ่ายเสีย โชคลาภจะมีมาเองลอยๆ มิได้ จะต้องมาจากการเสียของผู้อื่นเสมอ (ถ้ามิใช่เป็นการลงทุนลงแรงหรือการร่วมมือในการผลิตซึ่งรวมทั้งการแลกเปลี่ยน) ผู้เสียเปรียบเหล่านี้จะเป็นใครที่ไหน หากมิใช่ผู้ไร้ที่ดิน?

---

[3] Winston Churchill, On Human Rights, p. 11.

ความได้เปรียบเสียเปรียบที่ไม่เป็นธรรมอันกว้างขวางนี้ได้ค่อยๆ
พอกพูนเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ตลอดมาเป็นเวลานานแล้ว และจะรุนแรงขึ้นอีกเรื่อยๆ ไม่รู้จบหากไม่แก้ไข
ความรุนแรงนี้จะดูได้จากค่าเช่าหรือราคาที่ดินซึ่งสูงขึ้นเรื่อยๆ ประการหนึ่ง และภาษีที่สูงขึ้นอีกประการหนึ่ง

จริยธรรมและศาสนาสอนให้คนเรารักความยุติธรรมและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมตตากัน
แต่ระบบเศรษฐกิจและกฎหมายของเราเป็นตัวการให้เกิดการเบียดเบียนกัน
โดยใช้กรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นเครื่องมือมูลฐาน ใครมือยาวสาวได้สาวเอา

ผู้จะเดือดร้อนที่สุดคือคนยากคนจน ซึ่งไม่สามารถขวนขวายหาที่ดินมาเป็นของตนเองได้

หนทางแก้ก็คือ
ภาษีจะต้องเก็บตามส่วนกับราคาหรือค่าเช่าที่ดินให้มากกว่าที่จะเก็บภาษีอย่างอื่นๆ กล่าวคือเก็บภาษีที่ดินเพิ่มขึ้น
แล้วลดภาษีอื่นๆ ลง

หนทางแก้ไขนี้ได้มีผู้เสนอกันมาหลายครั้งหลายหนแล้วในโลกนี้นับร้อยๆ ปีมาแล้ว เฮนรี่ ยอร์ช
เป็นเพียงผู้เสนอคนหนึ่งในชั้นหลัง แต่เสนอได้ดีที่สุดเท่านั้น คนรุ่นก่อนๆ
ได้เสนอกันมาตั้งแต่ที่ดินยังหาง่ายและราคาถูก แต่ก็ไม่มีการแก้ไข
เพราะความที่เกรงว่าจะไม่เป็นธรรมต่อผู้หาซื้อขวนขวายได้ที่ดินมาเป็นของตน
บัดนี้ผู้ไร้ที่ดินจึงถูกขูดรีดรุนแรงกว่าสมัยก่อนมากมาย และเศรษฐกิจโดยส่วนรวมต้องยุ่งยาก
เราจะปล่อยให้สภาพเช่นนี้รุนแรงขึ้น ยุ่งยากขึ้นเรื่อยๆ ตลอดไปเช่นนั้นหรือ ?

ขอย้ำว่าหลักความยุติธรรมในเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ก็คือ
ส่วนที่เกิดจากเอกชนแต่ละบุคคลควรเป็นสิทธิของเอกชนแต่ละคนนั้นๆ
ไม่ควรใช้วิธีการภาษีริบเอาและนำมาให้แก่สังคมส่วนรวม
และส่วนที่เกิดจากสังคมส่วนรวมก็อย่าให้เอกชนแต่ละบุคคลถือเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตน
ต้องพยายามนำกลับมาเป็นของส่วนรวม นำมาทำนุบำรุงส่วนรวมให้ได้

การกระทำของเจ้าของที่ดินเอง ซึ่งทำให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น ก็มีอยู่บ้าง เช่น
การปรับปรุงบำรุงดินหรือการตัดถนนเข้าที่ดิน (เช่น ในการจัดสรรที่ดิน)
แต่ในการประเมินราคาที่ดินนั้นเราสามารถคิดแยกเอาสิ่งเหล่านี้ออกได้พอควร เพราะส่วนมากจะคิดตามตำบลที่ตั้ง
ส่วนภาษีอื่นๆ ที่เก็บอยู่ในปัจจุบันเสียอีกกลับมีความเหลื่อมล้ำอยู่มาก
มีการหลีกเลี่ยงลักลอบหนีภาษีหรือไม่แจ้งรายการที่แท้จริง
ผู้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างประจำเท่านั้นที่ต้องเสียภาษีเต็มที่

ปัญหามีอยู่ว่าเมื่อเราได้ปล่อยให้ที่ดินตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนแต่ละบุคคลโดยมีการเก็บภาษีเพียงเล็กน้อย (ภาษีบำรุงท้องที่) มาเป็นเวลานานแล้วเช่นนี้
ถ้าเราใช้วิธีเก็บภาษีที่ดินเต็มขนาดเท่ากับค่าเช่าทันทีก็อาจเกิดความไม่ยุติธรรมหรืออย่างน้อยที่สุดก็อาจเกิดความเดือดร้อน
เนื่องจากเจ้าของที่ดินทั้งหลายไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้โดยรวดเร็วและผู้ที่เพิ่งซื้อหาที่ดินไว้ใหม่ๆก็จะขาดทุนยับเยิน

แต่จะปล่อยให้เจ้าของที่ดินได้รับประโยชน์แม้เพียงเท่าเดิมต่อไป
(ความจริงประโยชน์หรือค่าเช่านับวันจะสูงยิ่งขึ้น)

ก็จะไม่เป็นธรรมต่อผู้ไร้ที่ดินในฐานะที่จะไม่ได้มีสิทธิอันเท่าเทียมกันในธรรมชาติหรือผลประโยชน์ซึ่งควรจะเป็นของสังคมส่วนรวมร่วมกันและประโยชน์นั้นก็เกิดจากการกระทำและการมีอยู่ของสังคม ทั้งๆ ที่ผู้ยากจนไร้ที่ดินเหล่านั้นต้องเสียเปรียบตลอดมาอยู่แล้ว ค่าเช่าก็ต้องเสีย ภาษีทางอ้อมต่างๆ ก็ต้องเสีย ซ้ำกลับไปทำให้ต้องเสียค่าเช่าเพิ่มขึ้นอีกเพราะภาษีไปก่อความเจริญให้แก่บ้านเมือง รวมทั้งที่ดินผืนซึ่งตนเช่าอยู่

(เฮนรี่ ยอร์ช ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอของ จอห์น สตวร์ต มิลล์ ที่ให้รัฐบาลคิดเก็บเอาเฉพาะแต่รายได้ส่วนเพิ่มที่จะเกิดแก่เจ้าของที่ดินในโอกาสข้างหน้า คือ ยอมให้เจ้าของที่ดินได้รับประโยชน์ที่เคยได้รับมาแล้วคงเดิมต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งผมเองเห็นว่ายุ่งยาก เช่น เพราะค่าของเงินตราไม่คงที่จะทำให้ลำบากในการคิดคำนวณ แต่ข้อสำคัญที่สุดก็คือ ไม่ยุติธรรมแก่ผู้ไร้ที่ดิน ผู้ลงทุนหาซื้ออภิสิทธิ์เหนือผู้อื่นไว้ไม่ควรจะได้อภิสิทธิ์ ซึ่งหมายถึงการเสียเปรียบของผู้อื่นด้วย ไปเรื่อยๆ โดยไม่รู้จบ)

ฉะนั้น หนทางประนีประนอมเป็นสายกลางก็คือ ใช้วิธีค่อยๆ เก็บภาษีที่ดินให้สูงขึ้นทีละน้อยๆ เช่น อาจจะทำเป็นโครงการ 20 ปี เก็บเพิ่มขึ้นปีละ 5% จนครบ 100% ของค่าเช่าหรือว่าจะลองเก็บเพิ่มขึ้นเพียงปีละ 2.5 % เมื่อครบ 20 ปีก็จะได้ภาษี 50% หรือกึ่งหนึ่งของค่าเช่า ดังนี้เป็นต้นก็ได้

การที่จะควรเก็บให้เปอร์เซนต์สูงหรือต่ำกว่านี้หรือไม่ก็คงจะปรากฏให้เห็นเองเมื่อเวลาผ่านไปพอสมควร

สรุป

เท่าที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 4 (หลักแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน - วิธีแก้ไขความยากจน) พอสรุปได้ว่า

1. การครอบครองที่ดินดีเลว หรือมากน้อย ผิดกัน ทำให้ได้ผลตอบแทนไม่เท่าเทียมกันในเมื่อลงทุนลงแรงเท่ากัน
2. ผู้ไร้ที่ดินต้องแบ่งผลตอบแทนจากการลงทุนลงแรงของตนไปให้แก่เจ้าของที่ดิน
3. ผลตอบแทนต่อการลงทุนลงแรงที่เท่ากันจะเท่าเทียมกันต่อเมื่อคนเรามีสิทธิเท่าเทียมกันในที่ดิน
4. ที่ดินและผลประโยชน์ซึ่งได้จากทำเลหรือความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินมิใช่เกิดจากการกระทำของแต่ละบุคคล แต่เกิดจากธรรมชาติหรือสังคมส่วนรวม จึงไม่ควรให้เอกชนได้ไป แต่ควรนำกลับมาเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม
5. วิธีนำกลับมาให้แก่ส่วนรวมไม่ควรใช้วิธีโอนที่ดินเป็นของรัฐ แต่ควรใช้วิธีการภาษีซึ่งไม่ทำให้เสียเสรีภาพของเอกชน
6. ภาษีมูลค่าที่ดินเป็นไปตามหลักการเก็บตามส่วนกับผลประโยชน์ซึ่งแต่ละคนได้รับหรือมีทางได้รับจากรัฐหรือสังคม แล้วนำไปบำรุงสังคม จึงเป็นการยุติธรรม
7. ภาษีที่เก็บตามส่วนกับความสามารถที่จะจ่ายหรือภาษีที่เก็บจากรายได้หรือจากการลงทุนลงแรงของเอกชนแต่ละบุคคล แล้วนำไปบำรุงส่วนรวมย่อมไม่ยุติธรรม ก่อผลร้าย เช่น ถ่วงการผลิต และเป็นการละเมิดหลักแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเช่นเดียวกับการปล่อยให้เอกชนเก็บเกี่ยวผลจากแรงงานของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยใช้กรรมสิทธิ์ในที่ดินตามกฎหมายเป็นเครื่องมือ (ผลดีผลเสีย และความยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรมของภาษีประเภทต่างๆ จะได้กล่าวในบทต่อไป)

8. แต่ถ้าจะเปลี่ยนไปใช้ระบบภาษีมูลค่าที่ดินเต็มขนาดทันทีก็จะก่อความเดือดร้อนแก่เจ้าของที่ดินและนับได้ว่าไม่เป็นธรรมเช่นเดียวกัน จึงควรค่อยๆ เปลี่ยนโดยทำเป็นโครงการระยะยาว

ปัญหาความเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรมในการใช้ระบบภาษีมูลค่าที่ดินนี้จะได้กล่าวเพิ่มเติมอีกในบทที่ 7 ข้อ 2 (ภาษีที่ดินจะก่อความเดือดร้อน ?)

ระบบ "เสรีวิสาหกิจ" ตามที่เรียกกันในปัจจุบันนี้ ไม่ใช่เสรีวิสาหกิจที่แท้จริง เพราะมีอุปสรรคของการลงทุนประกอบธุรกิจ (คือ ภาษีสูงและที่ดินแพง) และที่เรียกว่า "ทุนนิยม" ในปัจจุบันก็มิใช่ แต่เป็น "ที่ดินนิยม"

และการค้าเสรีที่เราเคยเห็นว่าไม่ได้ผล เช่น ในอังกฤษหลัง ค.ศ. 1846 นั้น ก็เพราะไม่ได้ใช้ระบบภาษีที่ดินควบคู่ไปด้วย จึงทำให้ผลประโยชน์ที่ชนชั้นแรงงานควรจะได้กลับต้องตกไปเป็นของเจ้าของที่ดินเสีย

หากเราใช้ระบบภาษีมูลค่าที่ดิน ความก้าวหน้าในการผลิต การมีเครื่องจักรกลทุ่นแรงที่ดีขึ้นสลับซับซ้อนขึ้น จะไม่เป็นสิ่งที่น่ากลัวว่าจะมาแย่งงานจากกรรมกรอีกต่อไป จะไม่น่ากลัวว่าจะมีแต่ทำให้ค่าเช่าที่ดินสูงขึ้นและค่าแรงต่ำลงอีกต่อไป เพราะการเก็งกำไรที่ดินจะหมดไป และประชาชนส่วนรวมจะได้ประโยชน์จากค่าเช่าที่ดินร่วมกัน

ถึงแม้ถ้าหากสมมติค่าแรงจะเกิดลดลงเรื่อยๆ ตามที่เกรงกัน เพราะการผลิตก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อยๆ จนแทบจะไม่ต้องพึ่งแรงงานอีกต่อไปแล้วก็ตาม แต่การผลิตทั้งหลายจะต้องอาศัยที่ดิน วัตถุดิบจะต้องเอามาจากที่ดิน บรรดานายทุนจึงต้องจ่ายค่าใช้ที่ดินให้แก่ประชาชนทั่วไปในรูปของภาษีมูลค่าที่ดิน ซึ่งภาษีนี้เราจะเอามาทำอะไรเพื่อประชาชนก็ได้ ของกินของใช้เองก็จะถูกลงเมื่อการผลิตก้าวหน้าขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าในสภาพที่ความเจริญขึ้นสูง คนเราจะไม่ต้องทำงานมาก แต่ก็มีกินมีใช้ทั่วหน้ากัน และอย่างน้อยที่สุดกรรมกรและชาวนาผู้ไร้ที่ดินก็จะทุกข์ยากน้อยลง ถ้าใช้ระบบภาษีที่ดินแทนที่จะใช้ระบบทุนนิยมที่ไม่สมบูรณ์อย่างปัจจุบัน

ถ้าเราได้เห็นความจริงตามที่อธิบายไว้แล้ว ก็จะตระหนักกันได้ว่าเป็นการผิดที่พรรคแรงงานหรือพรรคกรรมกรจะคอยแต่คิดเล่นงานนายทุน พวก "ทุนนิยม" ก็จะเป็น "แรงงานนิยม" ด้วย เพราะนายทุนกับกรรมกรมีผลประโยชน์ร่วมกัน นั่นคือจะเป็น "แรงงาน-ทุนนิยม"

ภาษีที่ดินนี้ ภาษาอังกฤษเรียก Land-Value Tax ซึ่งถ้าจะให้ตรงก็ต้องแปลว่า "ภาษีมูลค่าที่ดิน" หรือจะเรียกว่า Site-Value Rate คือภาษีมูลค่าทำเลก็ได้

หลักการคิดมีดังนี้

1. คิดเก็บในอัตราร้อยละเท่าๆ กัน จากราคาที่ดิน เช่น ปีหนึ่งๆ ถ้าจะเก็บร้อยละ 3 ของราคาที่ดินก็เก็บร้อยละ 3 ให้เหมือนกันหมดทั่วประเทศ วิธีนี้จะเห็นได้ว่ามิได้คิดเฉพาะตามขนาดพื้นที่อย่างเดียว แต่คิดตามราคาถูกแพงของที่ดินนั้นต่อตารางวาด้วย ยกตัวอย่างเช่น ที่ดินแห่งหนึ่งในเมือง ราคาตารางวาละ 1,000 บาท ก็จะเสียภาษีตารางวาละ 30 บาท แต่ที่นาผืนหนึ่งนอกเมืองตารางวาละ 10 บาท ก็จะเสียภาษีตารางวาละ 30 สตางค์

หลักการดั้งเดิมของเฮนรี่ ยอร์ชนั้นจะเก็บภาษีเท่ากับอัตราค่าเช่า (ถือเสมือนว่าทุกคนเป็นผู้เช่าของรัฐ) ซึ่งจะมีส่วนใกล้เคียงกับอัตราดอกเบี้ย คือปีหนึ่งอาจจะเป็นประมาณร้อยละ 8 ของราคาที่ดิน (เราทราบแล้วว่าราคาที่ดินคือ “ค่าเช่าซึ่งคิดกลับเป็นทุน” หรือ Rent Capitalized) แต่ที่ว่าร้อยละ 8 นี้อาจผิดไปได้เพราะสาเหตุต่างๆ เช่น การเก็งกำไรที่ดินและความไม่เหมือนกันทีเดียวระหว่างที่ดินกับทุน อนึ่งภาษีที่เท่ากับอัตราค่าเช่านี้คิดตามอัตราทั่วไปไม่ว่าที่ดินนั้นจะให้ผู้อื่นเช่าหรือไม่ก็ตาม คือ ถึงแม้เจ้าของที่ดินจะมิได้ให้ผู้อื่นเช่าก็ยังจะต้องเสียภาษีเสมือนว่ารัฐบาลเป็นเจ้าของที่ดินหรือเป็นผู้เก็บค่าเช่านั่นเอง และเก็บจากผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน
ส่วนผู้ถือกรรมสิทธิ์จะให้ใครเช่าต่อหรือไม่ในอัตราใดก็เป็นสิทธิเสรีภาพของผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นๆ เต็มที่

สำหรับผมนั้นเห็นว่า เราควรค่อยๆ เก็บภาษีที่ดินให้สูงขึ้นเรื่อยๆ ทีละเล็กละน้อยแล้วคอยดูผลที่จะเกิดขึ้น ถ้าเห็นว่าจะเกิดเดือดร้อนกันเกินไปก็ยังไม่ต้องเก็บเพิ่มขึ้นอีก แต่ก็ควรจะให้อัตราภาษีนี้สูงพอที่จะทำลายการเก็งกำไรที่ดิน ไม่ให้มีการเก็บกักที่ดินไว้โดยไม่ใช้ประโยชน์ (Unused) หรือใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ (Underused) อีกต่อไป

โปรดสังเกตด้วยว่าที่ดินจะทำประโยชน์หรือไม่ทำ เราถือว่าเป็นสิทธิเสรีภาพของผู้ถือครอง อัตราภาษีที่ดินซึ่งจะเก็บจะคงเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง
และในเมื่อเราเก็บภาษีตามส่วนกับผลประโยชน์ที่เจ้าของน่าจะมีทางหาเอาได้จากที่ดินของตนเองแล้ว ก็ไม่เห็นมีความจำเป็นที่จะต้องไปจำกัดขนาดการถือครองให้เสียประสิทธิภาพในการผลิต และยุ่งยากในการตรวจสอบปริมาณที่ดินในครอบครองของแต่ละบุคคลเปล่าๆ

สำหรับค่าภาคหลวง ก็ถือเป็นภาษีที่ดินอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการเก็บภาษีตามส่วนกับมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกดึงแยกออกมาจากพื้นดินหรือใต้น้ำ ที่ดินประเภทเหมืองแร่ บ่อพลอย บ่อน้ำมัน จึงอาจเก็บภาษีที่ดินเป็น 2 อย่างรวมกัน คือ ทั้งภาษีมูลค่าที่ดิน และค่าภาคหลวง โดยจะต้องพิจารณากำหนดอัตราส่วนระหว่างภาษีทั้งสองนี้ให้เหมาะสม เพื่อมิให้ทรัพยากรธรรมชาติหมดสิ้นไปเร็วเกินควร เพื่อให้มีการชดเชยที่เป็นธรรมต่อสังคม และเพื่อป้องกันการเก็งกำไรเก็บกักที่ดิน

2. เก็บภาษีโดยไม่มีการให้คิดหักลดหย่อนเป็นที่ดินสำหรับอยู่อาศัย หรือประกอบอาชีพเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ ใครถือครองที่ดินเท่าไรก็ต้องคิดภาษีจากราคาที่ดินนั้นทั้งหมด (แต่ข้อยกเว้นก็มีได้สำหรับที่ดินซึ่งใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมหรือประชาชนส่วนรวม ซึ่งอาจจะรวมถึงที่ดินอันเป็นที่ตั้งโรงเรียนด้วย)

การเก็บภาษีมูลค่าที่ดินนี้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ รัฐบาลทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนไปเก็บค่าเช่าที่ดินจากผู้ถือกรรมสิทธิ์ทุกคน (เพราะถือว่าแผ่นดินไทยเป็นของคนไทยทุกคน ส่วนผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินคือผู้เช่าจากประชาชน) ความจริงเมื่อเก็บภาษี (คือ ค่าเช่าที่ดิน) มาแล้ว ก็ควรจะนำมาแบ่งมอบให้แก่คนไทยทุกคน คนละเท่าๆ กัน แต่เมื่อรัฐบาลไม่ทำดังนี้ ก็หมายความว่ารัฐบาลเก็บภาษีจากทุกๆ คน เท่ากับค่าเช่าแผ่นดินไทยที่แต่ละคนในฐานะเจ้าของร่วมกันควรจะได้รับเท่าๆ กันนั่นเอง